

Український фольклорист, етнограф і громадський діяч
В. М. Гнатюк

Будинок колишньої польської гімназії на вулиці Шевченка, 6. Друга половина XIX ст. Реконструкція 1948 року

(останній не зберігся). Згодом гімназія отримала власний будинок на вулиці «Правди» (колишня Т. Косцюшка), який був знищений під час другої світової війни.

У різні часи в тернопільських гімназіях викладали письменники Євген Мандичевський, Петро Карманський і вчений-психолог Степан Балеї, вчилися уродженці області академіки АН УРСР — біохімік Іван Горбачевський і літературознавець Кирило Студинський, письменники Денис Лукіянович, Володимир Гжицький, Адріан Іванчук, актори і режисери Лесь Курбас і Мар'ян Крушельницький та інші видатні діячі науки, літератури і мистецтва.

У розвиток освіти на західноукраїнських землях внесла вклад і тернопільчанка Марія Білецька (1864—1937 рр.) — український педагог, один з організаторів першої приватної 5-річної української школи імені Т. Г. Шевченка у Львові (1898 р.), викладач української мови, згодом керівник цієї школи (з 1908 р.). Відома також як діячка жіночого руху в Галичині.

Вищих українських шкіл у місті не існувало.

Наукові дослідження на західноукраїнських землях проводило Літературне товариство імені Т. Г. Шевченка, засноване у 1873 році у Львові з ініціативи українських буржуазно-ліберальних діячів. У 1892 році внаслідок його реорганізації створено Наукове товариство імені Шевченка (НТШ) у Львові. В його оновленні та роботі діяльну участь брали тернопільці.

У 1893—1897 роках головою НТШ був Олександр Барвінський, буржуазний громадський діяч, педагог та історик літератури, наукова діяльність якого починалася в Тернополі. В 1871 році він організував тут філію товариства «Просві-

1910 року організували демонстрацію у Львові. У 1927 році був обраний академіком АН УРСР. В Тернополі зберігся будинок по вулиці Міцкевича.11, в якому народився і жив С. С. Дністрянський. Місто є батьківщиною українського радянського математика Володимира Левицького (1872—1956 рр.) — автора праць з різних галузей математики, теоретичної фізики й астрономії. З 1939 року був професором Львівського університету.

Зі встановленням у місті Радянської влади відбулися великі зміни у справі культурного будівництва, розвитку освіти і науки. На народну освіту було асигновано майже половину міського бюджету. Бралися на облік усі діти шкільного віку та безробітні вчителі, була скасована плата за навчання. У 1939/40 навчальному році в Тернополі працювало одинадцять загальноосвітніх шкіл, викладання велося рідною мовою. Розгорнулася підготовка спеціалістів для основних галузей господарства і культури.

5 січня 1940 року облвиконком прийняв рішення про відкриття в Тернополі педагогічної школи. До неї прийняли 300 учнів. Того ж року в Кременці був заснований учительський інститут, реорганізований у 1950-му в педагогічний. З 1969 року цей вуз працює у Тернополі. Постановою Ради Міністрів УРСР 27 вересня 1979 року йому присвоєно ім'я письменника-публіциста Ярослава Галана. Про це розповідає художній пам'ятний знак (скульптор І. С. Петру-

Навчальний корпус Тернопільського педагогічного інституту імені Я. О. Галана

няк, 1982 р.), встановлений на головному корпусі інституту (вул. Максименка, 2). На площі перед будинком — пам'ятник Я. О. Галану. Висота монумента — 7,5 метра. Півфігура письменника виконана карбуванням на міді, постамент з темно-сірого граніту і рожевого пісковика.

Нині на шести факультетах Тернопільського державного педагогічного інституту імені Я. О. Галана — природничому, філологічному, фізико-математичному, фізичного виховання, підготовки вчителів початкових класів, викладачів загальнотехнічних дисциплін — здобувають вищу освіту майже шість тисяч юнаків і дівчат. З них понад три тисячі — на денному відділенні. Є заочне і підготовче відділення. У 1977 році здано в експлуатацію головний корпус інституту. Протягом 1980—1986 років збудовано сучасні студентські гуртожитки, корпус виробничих майстерень, спортивні комплекси і спортивно-оздоровчий табір. У вузі добре обладнані лабораторії, ботанічний сад, бібліотека з більш як 400-тисячним фондом, музей історії інституту, кімнати-музеї В. І. Леніна, Ярослава Галана. Тут діє сучасний обчислювальний центр з комп'ютерними класами, де оволодівають навиками роботи з персональними ЕОМ студенти і учні міста, проходять перепідготовку вчителі. За роки існування інститут дав країні понад 20 тисяч педагогів. Із січня 1988 року в інституті видається багатотиражна газета «Студентський вісник».

У 1957 році прийняв перших студентів Тернопільський медичний інститут. Він має два факультети — лікувальний і вдосконалення кваліфікації лікарів. Усього тут вчиться понад дві тисячі студентів і майже 700 курсантів. У їхньому

На практичних заняттях — студенти Тернопільського філіалу Львівського ордена Леніна політехнічного інституту імені Ленінського комсомолу

